

Miroslav Vitouš

Otec světového fusion

Byl zakládajícím členem kapely Weather Report, která v 70. letech pomohla přepsat hudební mapu, a hrál snad s každým, kdo v jazzu něco znamená. Basista Miroslav Vitouš dokazuje, že Čech se ve světě neztratí.

TEXT: VÁCLAV HNÁTEK, FOTO: MARKÉTA KRATOCHVÍLOVÁ

Už ve čtrnácti založil Junior trio, které se jen s malou dávkou nadsázky dá označit za superskupinu. Vedle Miroslava Vitouše tu hrál na bicí jeho bratr Alan, na klavír Jan Hammer mladší. Zatímco Alan Vitouš nastoupil vynucenou třináctiletou pauzu, během které pracoval i na šachtě v Kladně, zbývající dva hudebníci šli za lepším do exilu. O Janu Hammerovi už v našem seriálu o českých muzikantech úspěšných v zahraničí byla řeč. Pojďme si nyní připomenout plodný hudební život basisty Miroslava Vitouše.

Narodil se na konci roku 1947 v Praze, rok po svém bratrovci, a hudbě se věnoval odmalička. V šesti začal hrát na housle, v deseti si přibral klavír a ve čtrnácti kontrabas. Právě tehdy, v roce 1961, vzniklo Junior trio. Za nějakých pět let existence se trojice mladých hudebníků stihla v branži dobře zapsat. Skladba Balada, kterou napsal Hammer, se na sampleru Československý jazz 1964 objevila po boku nahrávek Karla Krautgartnera či Svatopluka Košvance. Jejich úprava lidovky Ej, vyletěl fták se dostala do výběru toho nejlepšího z tuzemského jazzu o rok později. Junior trio dostalo šanci i na albu Hammerovy matky, zpěvačky Vlasty Průchové, Docela všední, obyčejný den, kde interpretovalo dvě světové skladby – rozjetou Four Brothers z pera Jimmyho Giuffreho a Gershwinovu The Man I Love.

V roce 1966 byl „nejslibnější české jazzové kapele všech dob“ konec. Ještě dříve, než se za hranice vydal Hammer, získal Miroslav Vitouš díky úspěchu na soutěži ve Vídni stipendium na Berklee College of Music v Bostonu. Vydal se tedy za oceán a Československo mu zůstalo zavřené na další dvě desetiletí.

ČESKÁ STOPA VE FUSION

V Americe na sebe úspěch nenechal dlouho čekat. Vitouš hrál s trumpetistou Clarkem Terryem, jenž měl za sebou válečné účinkování v kapele amerického námořnictva a v roce 1967 už pět let působil v ansámblu, který doprovázel pravidelnou The Tonight Show. Právě na jeho chicagském koncertu si Vitouše všiml Miles Davis. „V ten samý večer hrál vedle v Opera House na jednom jazzovém festivale. Takže se na nás po koncertě všichni přišli podívat. Potkali jsme se potom o čtrnáct dní později, kdy za mnou přišel Clark Terry, ať se posadím, že mi musí něco říct. Říkal jsem si – Ježíšmarjá, co jsem provedl? A on mi povídá – Miles Davis chce, abys s ním příští týden hrál!“ vzpomínal Vitouš v rozhovoru pro Musicweb. Davis si Vitouše dokonce stáhl do New Yorku, kde měl týdenní rezidenční hraní v klubu Village Gate a jeho stálý basista z nějakého důvodu nemohl. „Bylo to úžasné. Neuvěřitelná úroveň hudebníků. Na pódiu bylo vidět, že se hraje na úplně jiné úrovni.“

I když úspěch je to spíš pohledem zpět. Sám Vitouš to pro magazín Opera Plus komentoval slovy, že „život jazzového hudebníka je prostě z ruky do huby“.

Na Vitoušově debutovém albu Infinite Search z roku 1970 se podíleli hráči zvukných jmen jako kytarista John McLaughlin nebo klávesista Herbie Hancock. A neméně silné osobnosti se potkaly také v kapele Weather Report, u jejíhož vzniku Vitouš byl. Dalšími zakládajícími členy se stali klávesista a propagátor syntezátorů Joe Zawinul a saxofonista Wayne Shorter,

Miroslav Vitouš a Martin Kratochvíl

už tehdy ostřílený sedmatřicetiletý hráč a dnes legenda ověněná jedenácti cenami Grammy.

Encyklopedie řadí Weather Report mezi kapely, které definovaly éru fusion, tedy stylu, pro nějž se u nás vžil i název jazz rock. A není asi náhoda, že spolu s Weather Report sem patří i Mahavishnu Orchestra s Vitoušovým bývalým spoluhráčem Hammerem, Hancockova skupina The Headhunters nebo Return to Forever, kterou založil Chick Corea, s nímž se Miroslav Vitouš také potkával.

Vitouš slibnou kapelu pro neshody ohledně dalšího hudebního směřování opustil v roce 1973. Zawinul táhl Weather Report více do funku a původnímu basistovi se to nelíbilo. Rozchod provázela i finanční roztrpčenost. „Byl jsem rovnocenný partner, ale v podstatě jsem nedostal nic. Když máte společnost se třemi spoluhláči a dva se rozhodnou jít jinou cestou, normálně toho třetího vyplatí,“ poznamenal později. Ostatně když byl v rozhovoru tázán na Zawinula,

V hodnocení hudebního přínosu Weather Report se Vitouš nadržuje zkrátka – dělali hudbu jinak než ostatní kapely, a to hlavně proto, že on nehrál jen doprovod, ale jeho basa „si povídala“ se Shorterem. „Byla to prostě bomba.“

řekl, že ho „celkem nic“ nenapadá: „Byl prostě můj bývalý kolega z Weather Report. Byla to osobnost a charakter. Tedy nebyl to moc vynikající charakter, jak se ukázalo v mém případě.“

VITOUŠ FEATURING VITOUŠ

Než se jeho cesty s Weather Report rozdělily, stihl se podílet na čtyřech jejích studiových nahrávkách. Nejen hráčsky, ale také autorsky. Na čtvrtou desku Mysterious Traveller se vešla ještě jeho a Zawinulova skladba American Tango, nahraná koncem roku 1973.

V hodnocení hudebního přínosu Weather Report se Vitouš nadržuje zkrátka – dělali hudbu jinak než ostatní kapely, a to hlavně proto, že on nehrál jen doprovod, ale jeho basa „si povídala“ se Shorterem. „Byla to prostě bomba. Vznikla hudba, která byla postavena na úplně jiné bázi. To byla ta základní změna, ale potom se dostavily takové věci jako ego, touha po slávě a tak dále,“ soudil.

Od druhé poloviny 70. let navázal se sólovou tvorbou alby Magical Shepherd nebo Miroslav. V 80. letech vedl jazzové oddělení na konzervatoři v Bostonu a nahrával v ustálené sestavě se saxofonistou Johnem Surmanem, pianistou Kennym Kirklandem a bubeníkem Jonem Christensenem. Tyto desky vydával u mnichovského labelu ECM Records a navzdory tomu, že se na dlouhá léta usadil ve Spojených státech, dodnes

vlastní třeba soukromé nahrávací studio v Itálii.

V roce 1988 se konečně podíval znovu domů a po letech si také zahrál s bratrem. Výsledkem bylo společné album. „Miroslav si zjistil, že už ho tady nezávrou za to, že opustil Československo bez dovolení,“ řekl Alan Vitouš v Českém rozhlasu. Společně improvizovali a podle Alanových vzpomínek si hudebně celkem rychle porozuměli, a to

V roce 1988 se konečně podíval znovu domů a po letech si také zahrál s bratrem. Výsledkem bylo společné album.

navzdory tomu, že bubeník se k muzice pořádně vrátil až v roce 1980 na albu Luboše Andršta Capricornus. Album Alan Vitouš featuring Miroslav Vitouš vyšlo v roce 1989, obálku mu vytvořil Milan Knížák a spojení dvou bratrů z rozdílných stran železné opony dávalo tušit i blízké společenské změny.

PRŮKOPNÍK SAMPLŮ

Jeho zásadním počinem koncem 80. let bylo i vytvoření zvukové banky se samplami orchestrálních zvuků. „Když přišly počítače, které zvládaly midi, tak mi bylo jasné, že jsou v tom obrovské možnosti pro skladatele, ale dlouho nebyly k dispozici kvalitní zvuky. Tak jsem se rozhodl, že si zvuky opatřím sám. Knihovnu pak používala i hollywoodská studia pro filmovou hudbu,“ vysvětloval časopisu Harmonie.

Na bance samplů mimochodem ještě před revolucí spolupracovali i čeští hudebníci: „Uvědomil jsem si, že moji kamarádi a spolužáci ze stejné třídy všichni sedí v České filharmonii a hrají. Tak jsem si řekl, proč bych to neudělal pořádně, abychom měli kvalitní zvuky ke komponování.“

Miroslav Vitouš je aktivní dosud. Zkraje roku 2017 vyvrátil hoax o vlastním úmrtí, v prosinci pak oslavil sedmdesátiny. V Česku po roce 1989 koncertoval několikrát, zatím naposledy zřejmě na on-line vystoupeních v červenci v rámci letošního Bohemia JazzFestu. Ale i v koronavirovém pozastaveném kulturním čase o něm ještě uslyšíme. Nakladatelství Galén totiž chystá jeho knihu vzpomínek Klíč k životu. ☒